

УДК 346.12+346.5

Н. С. СЕРГЄЄВА

здобувач кафедри
господарського права
Національного юридичного
університету імені Ярослава Мудрого,
Харків

СПЕЦІАЛЬНИЙ РЕЖИМ ГОСПОДАРЮВАННЯ В УМОВАХ НАДЗВИЧАЙНОГО СТАНУ: УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Досліджено питання господарсько-правового регулювання організації і здійснення господарської діяльності суб'єктами господарювання в умовах введення в дію режиму надзвичайного стану. Здійснено аналіз та подано системний опис основних законодавчих актів, які регулюють діяльність суб'єктів господарювання у період дії режиму надзвичайного стану. Вказано на суттєві недоліки і прогалини в законодавстві України із зазначеної проблематики та запропоновано можливі шляхи його удосконалення.

Ключові слова: спеціальний режим, спеціальний режим господарювання, режим надзвичайного стану, проблеми правозастосування, систематизація законодавства.

Постановка проблеми. Сьогодні в Україні нагальною потребою є вдосконалення нормативно-правової бази в сфері господарювання як передумови стабільного й планомірного розвитку держави та створення належних умов функціонування економіки й підвищення рівня життя. Одним із аспектів цього є, зокрема, розвиток законодавства, пов'язаного з діяльністю господарюючих суб'єктів в умовах введення в дію спеціального режиму, а саме режиму надзвичайного стану.

У зв'язку з цим слід зазначити, що сучасний стан правового забезпечення господарської діяльності у період дії надзвичайних режимів, застаріла нормативно-правова база, на наш погляд, не відповідають реаліям сьогодення.

Господарський кодекс України в розд. 8 перелічує види спеціальних режимів господарювання, однак, на нашу думку, існує необхідність у дослідженні господарсько-правових аспектів проблематики, яка стосується обмежувальних правових режимів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема господарсько-правового регулювання правовідносин у сфері дії спеціальних правових режимів розглядається у багатьох дослідженнях вітчизняних та зарубіжних науковців. Різні її аспекти зокрема аналізуються у працях А. Г. Бобкової, О. В. Буткевич, О. Р. Зельдіної, Л. В. Таран, В. К. Мамутова, К. С. Письменної, А. В. Семенишин та ін. Проте основну увагу дослідники приділяють заохочувальним спеціальним режимам, таким як С(В)ЕЗ, ТПР та ін.

У той же час слід зазначити, що питання регулювання господарських правовідносин у період дії надзвичайних режимів, зокрема в умовах надзвичайного стану, які розглядаються в цій статті, незважаючи на їх актуальність, наразі залишаються поза увагою науковців і майже не знайшли свого відображення в науковій літературі. В роботах, присвячених дослідженню проблем спеціального режиму господарювання, фрагментарно розглядаються лише окремі аспекти досліджуваної проблематики.

Формулювання цілей. Метою статті є аналіз чинного законодавства та вироблення пропозицій щодо вдосконалення механізмів правового регулювання діяльності суб'єктів господарювання у період введення в дію одного із видів обмежувальних спеціальних правових режимів — режиму надзвичайного стану, необхідних для забезпечення конкурентного середовища, інвестиційної безпеки, надання державної підтримки та гарантій діяльності господарюючих суб'єктів.

Виклад основного матеріалу. В сучасних умовах світової економічної і політичної нестабільності та постійних ризиків виникнення техногенних катастроф, що може призвести до соціальних, політичних конфліктів, промислових аварій тощо, дуже гостро постає питання правового регулювання забезпечення діяльності підприємств, незалежно від форм власності, у разі введення в дію спеціальних правових режимів, а саме режиму надзвичайного стану.

У законодавстві України передбачені норми, що регулюють зазначене питання. Так, розд. 8 ГК України, а саме ст. 416 передбачає порядок здійснення господарської діяльності в умовах надзвичайного стану. Вищезазначена норма встановлює можливість тимчасового обмеження у здійсненні конституційних прав і свобод громадян, а також прав юридичних осіб, та покладення на них додаткових обов'язків. Правову основу введення в дію спеціального правового режиму надзвичайного стану, крім норм Конституції України (статті 92, 106) і ГК України, становить ще Закон України «Про зону надзвичайного стану» від 16 березня 2000 р., Закон України «Про передачу, приму-

сове відчуження або вилучення майна в умовах правового режиму воєнного або надзвичайного стану» від 17 травня 2012 р.

Зазначені вище нормативні акти визначають певні механізми втручання органів державної влади в господарську діяльність підприємств, чим значно розширюють їх компетенцію, що у свою чергу може призвести до необґрунтованих зловживань з боку цих органів, зважаючи на те, що всі органи державної влади переходять на роботу в умовах особливого періоду, а саме надзвичайного стану.

Відповідно до ст. 1 Закону надзвичайний стан — це особливий правовий режим, який може тимчасово вводитися в Україні чи в окремих її місцевостях при виникненні надзвичайних ситуацій техногенного або природного характеру не нижче загальнодержавного рівня, що призвели чи можуть призвести до людських і матеріальних втрат, створюють загрозу життю і здоров'ю громадян, або при спробі захоплення державної влади чи зміни конституційного ладу України шляхом насильства і передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню та органам місцевого самоврядування відповідно до цього Закону повноважень, необхідних для відвернення загрози та забезпечення безпеки і здоров'я громадян, нормального функціонування національної економіки, органів державної влади та органів місцевого самоврядування, захисту конституційного ладу, а також допускає тимчасове, обумовлене загрозою, обмеження у здійсненні конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень.

Надзвичайний стан вводиться лише за наявності реальної загрози безпеці громадян або конституційному ладу, усунення якої іншими способами є неможливим у разі: 1) виникнення особливо тяжких надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру (стихійного лиха, катастроф, особливо великих пожеж, застосування засобів ураження, пандемій, панзоотій тощо), що створюють загрозу життю і здоров'ю значних верств населення; 2) здійснення масових терористичних актів, що супроводжуються загибеллю людей чи руйнуванням особливо важливих об'єктів життєзабезпечення; 3) виникнення міжнаціональних і міжконфесійних конфліктів, блокування або захоплення окремих особливо важливих об'єктів або місцевостей, що загрожує безпеці громадян і порушує нормальну діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування; 4) виникнення масових безпорядків, що супроводжуються насильством над громадянами, обмежують їх права і свободи; 5) спроби захоплення державної влади чи зміни конституційного ладу України шляхом насильства; 6) масового переходу державного кордону з території суміжних держав; 7) необхідності відновлення конституційного правопорядку і діяльності органів державної влади.

Надзвичайний стан в Україні або в окремих її місцевостях вводиться Указом Президента України, який підлягає затвердженню Верховною Радою України протягом двох днів з моменту звернення Президента України. До введення надзвичайного стану за підставами, передбаченими пп. 2–7 ч. 2 ст. 4 цього Закону, Президент України звертається через засоби масової інформації або в інший спосіб до груп осіб, організацій, установ, які є ініціаторами чи учасниками дій, що можуть бути приводом для запровадження надзвичайного стану, з вимогою припинити свої протиправні дії протягом встановленого у зверненні строку і попередженням про можливість введення надзвичайного стану. За умов, що вимагають невідкладних заходів для врятування населення або недопущення загибелі людей, надзвичайний стан може бути введено без попередження. Пропозиції щодо введення надзвичайного стану в Україні або в окремих її місцевостях Президентові України подає Рада національної безпеки і оборони України. В разі необхідності введення надзвичайного стану з підстав, передбачених п. 1 ч. 2 ст. 4 цього Закону, пропозиції щодо його введення подає Кабінет Міністрів України. Введення надзвичайного стану на території Автономної Республіки Крим або в окремих її місцевостях може ініціювати Верховна Рада Автономної Республіки Крим.

У Законі України «Про правовий режим надзвичайного стану» передбачено цілу низку заходів, які можуть запроваджуватися під час його введення. Ці заходи, на нашу думку, потребують окремого дослідження та аналізу для визначення прогалин у законодавстві. Зокрема, це такі заходи, як: 1) примусове відчуження або вилучення майна у юридичних і фізичних осіб; 2) мобілізація та використання ресурсів підприємств, установ, організацій, незалежно від форми власності, для відвернення небезпеки та ліквідації надзвичайних ситуацій з обов'язковою компенсацією понесених витрат; 3) зміна режиму роботи підприємств, установ, організацій усіх форм власності, переорієнтація їх на виробництво необхідної в умовах надзвичайного стану продукції, інші зміни виробничої діяльності, необхідні для проведення аварійно-рятувальних і відновлювальних робіт та ще ціла низка заходів.

Як уже було зазначено вище, в Законі України «Про правовий режим надзвичайного стану» передбачено примусове відчуження або вилучення майна у юридичних осіб, однак у той же час в даному нормативно-правовому акті не передбачено самої процедури вилучення такого майна.

Крім того, в Україні прийнято Закон «Про передачу, примусове відчуження або вилучення майна в умовах правового режиму воєнного або надзвичайного стану» від 17 травня 2012 р., який, проте, також чітко не визначає, з яких саме підстав і яке майно може бути примусово відчужене або вилучене для потреб держави. Зауважимо також, що в чинному законі не прописаний порядок відшкодування вартості майна, який, на наш погляд, було б доцільно

закріпити саме в законі. Наразі передбачений тільки Порядок розгляду заяв та здійснення виплат для наступної повної компенсації за майно примусово відчужене в умовах правового режиму воєнного або надзвичайного стану», який затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 31.10.2012 р. № 998.

Закон України «Про передачу, примусове відчуження або вилучення майна в умовах правового режиму воєнного або надзвичайного стану» від 17 травня 2012 р. передбачає примусове відчуження або вилучення майна у власника, не встановлюючи при цьому чітких правил здійснення таких процедур. У ст. 7 Закону лише зазначається, що при примусовому відчуженні або вилученні складається акт єдиного зразка, який має містити певні передбачені законом положення. Так, на виконання вимог зазначеного вище Закону постановою Кабінету Міністрів України від 31 жовтня 2012 р. № 998 був затверджений Порядок розгляду заяв та здійснення виплат для наступної повної компенсації за майно примусово відчужене в умовах правового режиму воєнного або надзвичайного стану, а також єдиний зразок акта про примусове відчуження або вилучення майна. Відповідно до вимог Закону такий акт повинен бути підписаний власником майна, що відчужується, або його законним представником з одного боку, і військовим командуванням та органом, що погодив рішення про примусове відчуження майна, або військового командування чи органу, що прийняв таке рішення — з другого боку, і скріплюється печатками військового командування та/або зазначених органів. Також передбачено, що у разі відсутності власника майна або його законного представника такий акт може бути складений без їх участі, а в подальшому вони можуть ознайомлюватися з уже складеним актом. Ця норма закону унеможлиблює подання зауважень щодо складеного акта, що, на нашу думку, може призвести до позбавлення власника права на захист своїх інтересів.

Також у Законі «Про передачу, примусове відчуження або вилучення майна в умовах правового режиму воєнного або надзвичайного стану» від 17 травня 2012 р., на наш погляд, занадто ускладнено процедуру повернення майна, яке було примусово відчужене під час надзвичайного стану. Повернення можливе лише за умов, якщо таке майно збереглося і колишній власник наполягає на його поверненні, але може бути здійснено лише в судовому порядку і на підставі рішення суду, що набрало законної сили. Одночасно передбачено, що особа повинна повернути грошову суму, яку вона отримала за своє майно, з вирахуванням розумної плати за користування цим майном. Вважаємо за доцільне спростити процедуру повернення майна власнику після скасування правового режиму, який став підставою для примусового вилучення або відчуження майна. Так, можна передбачити процедуру звернення власника або його законного представника до органу, який приймав рішення про

відчуження цього майна із заявою про повернення такого майна або заміни його майна аналогічним майном, якщо повернення його майна є неможливим унаслідок його втрати, з обов'язковим поверненням грошових коштів отриманих за відчужене майно з вирахуванням розміру сплати за його використання. Така процедура, вважаємо, може позитивно вплинути на процес повернення і значно його прискорити порівняно з порядком, що наразі діє і передбачає звернення до суду. Адже суб'єкти господарювання використовують власні потужності для здійснення своєї господарської діяльності, а заплутана процедура повернення їм майна може призвести як до значних втрат матеріальних ресурсів, так і знизити темпи розширення виробництва, що у свою чергу унеможливить збільшення їх прибутків і відрахування податків до державного бюджету країни.

Така неузгодженість і відсутність чіткого механізму примусового відчуження або вилучення майна, на нашу думку, може сприяти зловживанням з боку органів державної влади та їх посадових осіб, що є неприпустимим в умовах, що складаються під час введення спеціальних режимів, оскільки відсутні чіткі та ефективні механізми захисту суб'єктів господарювання.

У ст. 17 Закону України «Про правовий режим надзвичайного стану» зазначено, що може бути також застосований такий вид додаткових заходів, як мобілізація та використання ресурсів підприємств, установ, організацій, незалежно від форми власності, для відвернення небезпеки та ліквідації надзвичайних ситуацій з обов'язковою компенсацією понесених витрат. Однак не прописаний механізм реалізації такого заходу. І хоча у ст. 19 цього Закону і передбачено, що всі органи державної влади, Верховна Рада Автономної Республіки Крим, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи, політичні партії та громадські організації, а також громадяни на території, де введено надзвичайний стан, зобов'язані сприяти органам, зазначеним у ст. 14 цього Закону, у здійсненні заходів правового режиму надзвичайного стану, перед господарюючими суб'єктами постає те ж саме питання механізму реалізації своїх обов'язків перед державою і суспільством. З огляду на це, на нашу думку, необхідно розробити порядок, який би чітко прописував усі необхідні процедури, що повинні здійснювати органи державної влади та місцевого самоврядування під час мобілізації та використання ресурсів підприємств, установ, організацій, незалежно від форми власності. Згідно зі ст. 19 Конституції України органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України. Однак у рамках цієї статті немає чіткого визначення таких понять, як «мобілізація» і «використання». Чи слід це розуміти як комплекс заходів, спрямований на збір необхідної

техніки для відвернення загрози, на що спрямоване запровадження режиму надзвичайного стану, чи це поняття вживається в іншому розумінні. Якщо це є саме збір з метою подальшого використання, то виникає необхідність розробити та прийняти порядок, який би чітко прописував і визначав повноваження органів та їх компетенцію стосовно здійснення такої мобілізації та використання. Такий порядок після його розробки може бути затверджений постановою Кабінету Міністрів України, як це було зроблено на виконання Закону України «Про передачу, примусове відчуження або вилучення майна в умовах правового режиму воєнного або надзвичайного стану» від 17 травня 2012 р., коли було затверджено Порядок розгляду заяв та здійснення виплат для наступної повної компенсації за майно примусово відчужене в умовах правового режиму воєнного стану та надзвичайного стану. Затвердження такого Порядку значно б «спростило життя» суб'єктам господарювання. Основними питаннями, які варто було б прописати в цьому Порядку, на нашу думку, є: 1) органи та їх повноваження; 2) порядок мобілізації майна; 3) порядок використання майна; 4) порядок здійснення компенсації понесених витрат; 5) оскарження дій органів, уповноважених здійснювати мобілізацію та використання ресурсів підприємств, установ, організацій та ін.

Окремо від зазначених вище заходів Законом передбачено можливість зміни режиму роботи підприємств, установ, організацій усіх форм власності, переорієнтацію їх на виробництво необхідної в умовах надзвичайного стану продукції, інші зміни виробничої діяльності, необхідні для проведення аварійно-рятувальних і відновлювальних робіт. Законодавець надає право на переорієнтацію виробництва підприємства, необхідну в умовах надзвичайного стану, однак не надає гарантій суб'єктам господарювання. Так, на нашу думку, необхідно визначитися з вирішенням цілої низки питань. По-перше, визначити орган, який буде займатися переорієнтацією виробництва. Це може бути або спеціально створений суб'єкт, або керівництво підприємства. По-друге, визначити порядок забезпечення підприємства сировинною базою, оскільки швидка переорієнтація виробництва не дасть змоги терміново знайти постачальників сировинної бази, а в умовах надзвичайного стану час має вирішальне значення. Важливими питаннями, що потребують вирішення, є також визначення прибутковості, чи хоча б рентабельності підприємства з метою забезпечення можливості виплати заробітної плати та здійснення ремонту необхідного устаткування, звільнення від оподаткування на час переорієнтації виробництва, а також можливість отримання в подальшому пільг з оподаткування та надання гарантій підтримки державою. Отже, постає завдання, по-перше, наповнення Закону нормами, які б регулювали це питання, а, по-друге, розширення норм розд. 8 Господарського кодексу України як кодифікованого нормативно-правового акта.

Усе це є необхідними заходами в ситуаціях, що потребують негайного реагування з боку органів влади та запобігання негативним наслідкам, що можуть призвести до численних втрат, а отже, їх неефективне правове регулювання за таких умов є неприпустимим. Разом з тим слід зауважити, що крім питань, розглянутих вище, сьогодні в поточному законодавстві існує ще ціла низка актуальних проблем, які потребують вирішення і взаємоузгодження.

Отже, хоча обмеження прав громадян і юридичних осіб, передбачених Конституцією України, є вимушеним заходом, застосування якого є неминучим у разі введення в дію спеціальних правових режимів, але, при цьому повинен бути розроблений комплекс заходів, які б унеможливили перевищення повноважень з боку самих органів влади в ситуаціях, коли захист прав, передбачених Конституцією України, є обмеженим в силу екстраординарних обставин, а внесення змін до Конституції і законів є неможливим.

Висновки. Проведене дослідження дозволяє дійти висновку, що сьогодні в Україні немає чіткої нормативно-правової бази у сфері регулювання господарських відносин у період дії обмежувального спеціального режиму — режиму надзвичайного стану, яка була б повністю взаємоузгоджена і відповідає сучасним вимогам Конституції України, що, у свою чергу, порушує велику кількість питань під час застосування відповідних правових норм суб'єктами господарювання, оскільки діючі сьогодні нормативні акти тією чи іншою мірою містять суперечності і прогалини. Так, у рамках цієї статті було здійснено аналіз чинного законодавства у сфері регулювання господарських відносин під час введення в дію обмежувального правового режиму надзвичайного стану та запропоновано шляхи вдосконалення нормативно-правової бази. Зокрема, було проаналізовано ключові нормативні акти, а саме Закон України «Про правовий режим надзвичайного стану», «Про передачу, примусове відчуження або вилучення майна в умовах правового режиму воєнного або надзвичайного стану», а також підзаконні нормативні акти, які безпосередньо регулюють господарську діяльність, на їх відповідність нормам Конституції України. Проведений аналіз виявив суттєві недоліки в законодавстві, які існують на сьогоднішній день. На основі отриманих результатів у статті запропоновано можливі шляхи вдосконалення у цій сфері.

У ст. 64 Конституції України зафіксовано принцип неможливості обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина, крім випадків, передбачених Конституцією. Однак із цієї норми існують два винятки, а саме режим воєнного та надзвичайного стану. Тому, на нашу думку, саме положення тих нормативних актів, що регулюють такі обмеження, потребують найретельнішого заповнення прогалин та усунення колізій з нормами Конституції України.

Усе це зумовлює актуальність наукової розробки цієї проблематики в теперішніх умовах розвитку національної економіки України, особливо з огляду на існуючі суспільно-політичні обставини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Конституція України // Офіц. вісн. України. – 2003. – № 11.
2. Господарський кодекс України : затв. Верхов. Радою України 16 січ. 2003 р. № 436-IV // Відом. Верхов. Ради України. – 2003. – № 18, 19–20, 21–22.
3. Про правовий режим надзвичайного стану : Закон України від 16.03.2000 р. № 1550-III // Відом. Верхов. Ради. – 2000. – № 23.
4. Про передачу, примусове відчуження або вилучення майна в умовах правового режиму воєнного або надзвичайного стану : Закон України від 17.05.2012 р. № 4765-VI // Відом. Верхов. Ради. – 2013. – № 15. – С. 99.
5. Порядок розгляду заяв та здійснення виплат для наступної повної компенсації за майно, примусово відчужене в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану : затв. постановою Каб. Міністрів України від 31.10.2012 р. № 998.
6. Зельдіна О. Р. Спеціальний режим господарювання як інститут господарського права / О. Зельдіна // Право України. – 2006. – № 4. – С. 57–60.
7. Зельдіна Е. Р. Спеціальний режим хозяйствования: проблемы и пути их решения / Е. Р. Зельдіна. – Донецк : Юго-восток, 2004. – 247 с.
8. Таран Л. Перспективи збереження спеціального правового режиму в межах правового поля СОТ / Л. Таран // Підприємництво, госп-во і право. – 2004. – № 12. – С. 95–99.
9. Бобкова А. Г. Правовое регулирование рекреационной деятельности в СЭЗ / А. Г. Бобкова // Прав. часоп. Донец. ун-ту. – 2002. – № 1(7). – С. 20–25.

Стаття надійшла до редакції 19.09.2014.

Н. С. СЕРГЕЕВА

соискатель кафедры хозяйственного права Национального юридического университета имени Ярослава Мудрого, Харьков

СПЕЦИАЛЬНЫЙ РЕЖИМ ХОЗЯЙСТВОВАНИЯ В УСЛОВИЯХ ЧРЕЗВЫЧАЙНОГО ПОЛОЖЕНИЯ: УСОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МЕХАНИЗМА ПРАВОВОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ

Исследованы вопросы хозяйственно-правового регулирования организации и осуществления хозяйственной деятельности субъектами хозяйствования в условиях введения в действие режима чрезвычайного положения. Проведен анализ и представлено системное описание законодательных актов, регулирующих деятельность хозяйствующих субъектов в период действия режима чрезвычайного положения. Указано на существенные недостатки и пробелы в законодательстве Украины в сфере проблематики данного исследования и предложены возможные пути его усовершенствования.

Ключевые слова: специальный режим, специальный режим хозяйствования, режим чрезвычайного положения, проблемы правоприменения, систематизация законодательства.

N. S. SERHIEIEVA

applicant for candidate's degree in law, Department of Economic Law, Yaroslav Wise National Law University, Kharkiv

SPECIAL REGIME OF ECONOMICAL ACTIVITY UNDER CONDITIONS OF EMERGENCY STATE: IMPROVEMENT OF THE MECHANISM OF LEGAL REGULATION

Problem setting. Economic system of our state requires improvement and creation of the effective mechanism for legal regulation of economic relations including conditions for businesses under the special restrictive legal regimes.

At the moment there are several statutory acts in Ukraine regulating economic legal relations during such periods. In addition to the Part 8 “Special Regimes of Economical Activity” of the Economic Code of Ukraine, legal rules regulating restrictive regimes are also set forth in the laws of Ukraine: “On the legal regime of emergency” of March 16, 2000; “On the legal regime of martial law” of April 6, 2000; “On ecological emergency zone” of July 13, 2000; “On preparedness activity and mobilization” of October 21, 1993. But current legislation in the sphere of the problematic under consideration in this research is outdated and does not meet the actual situation that necessitates the development and improvement of legislation in this sphere.

Recent research and publications analysis. The problem of special legal regimes operation in various aspects is analyzed in the works of A. H. Bobkova, O. V. Butkevych, O. R. Zeldina, L. V. Taran, V. K. Mamutov, and others. But the main attention in these researches is given to the promotional special regimes, e.g. free economic areas, while issues of economic relations regulation under emergency regimes considering in the present work have not been in the focus of scientists' attention yet.

Paper objective. The objective of the article is to analyze current legislation in the mentioned sphere and to work out propositions as to improvement of mechanisms of legal regulation of businesses' economic activity during the imposition of emergency state regime as one of the restrictive special legal regimes.

Paper main body. The problems of legal regulation of organization and realization of economic activity under the state of emergency were studied in the given paper. Systematic analysis of the current legislation governing legal relations involved allowed to reveal a wide range of unsolved problems, identify significant deficiencies and weak points and to suggest possible solutions. Particularly with relation to the problems concerning operation of enterprises under the state of emergency it is necessary to work out rules regulating legal entity management, providing enterprises with raw materials base; to determine the nature of such economic activity — administrative or marketable, and legal status of an enterprise; to provide the procedure of assets exemption and simplify its restitution, etc. The legislation must also specify the respective authorized bodies and their powers, property mobilization procedure, order of its utilization, compensation of expenses procedure, appeal of actions of bodies empowered to carry out economical mobilization, etc.

Conclusions of the research. Existing normative base only partly regulates problems that businesses are facing or may face in future in the case of imposition of emergency state, legislative regulation of doing business under emergency regimes is significant and topical issue that needs scientific development of legislative mechanisms for legal regulation in the specified situations.

The main abstract for the article

Abstract. This paper deals with the actual problems of legal regulation in the sphere of organization and realization of economical activity by businesses under conditions of emergency state regime. In the article detailed analysis and systematic description of the existing legislation governing businesses' activity during the operation of emergency state regime is provided. A number of significant deficiencies and unsolved problems in Ukrainian legislation in the sphere related to the problematic under consideration of this research were identified and possible ways of its improvement were proposed.

Key words: special regime, special regime of economic activity, state of emergency regime, problems of law enforcement, systematization of legislation.